

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเรื่องการทอผ้า : กรณีศึกษา บ้านโคกเจริญ ตำบลหนองกงบุรี อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ ผสานวิธี (Mixed Methodology) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มบุคคลตามมาตรา 9 พระราชบัญญัติการศึกษาอันอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ซึ่งประกอบด้วย ผู้เรียน ได้แก่ เด็กและเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 15 คน ผู้จัดการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทอผ้า จำนวน 14 คน และผู้ส่งเสริมและสนับสนุน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน ในการวิจัยยึดตาม แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ใช้เนื้อหาตามพระราชบัญญัติการศึกษาอันอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 9 (1),(2),(3)ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการ ในช่วง เดือน พฤศจิกายน 2552 - พฤษภาคม 2553 สถานที่วิจัย คือ บ้านโคกเจริญ ตำบลหนองกงบุรี อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยครั้งนี้ยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยการทอผ้าของกลุ่ม แม่บ้านบ้านโคกเจริญ ตำบลหนองกงบุรี อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน บ้านโคกเจริญ ตำบลหนองกงบุรี อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์

สรุปผล

1. จากการถอดองค์ความรู้ของกลุ่มแม่บ้าน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) โดยการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าของเด็กและเยาวชน ผลการสำรวจ พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง อายุจะอยู่ระหว่าง 13-15 ปี เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ จะศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา เวลาว่างส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะอยู่กับเพื่อน ผู้ปกครอง ของเด็กและเยาวชน ร้อยละ 70 มีอาชีพทอผ้า มีเด็กและเยาวชน ร้อย 30 เคยช่วยผู้ปกครองทอผ้า

ในการจัดกิจกรรมเด็กส่วนใหญ่อยากลงมือปฏิบัติจริงในสถานที่จริง ส่วนกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ระหว่าง 30-55 ปี การศึกษาส่วนใหญ่จะจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้านจะเป็นอาชีพเสริม จะทำในเวลาว่าง จากการทำนา-ทำไร่ ความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านในอดีตชาวบ้าน โศกเจริญ ส่วนใหญ่จะทอผ้าไหมมัดหมี่ และต่อมาจะเริ่มมีการทอผ้าโดยใช้ฝ้ายในการทอ และต่อมาจะมีทั้งการทอผ้าไหมสืบทอดมาเรื่อยๆ และช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีการพัฒนาทำด้ายประดิษฐ์น้ำหนึ่ง มาทอผ้า ซึ่งเรียกว่าผ้าทอลายเกล็ดเต่า ซึ่งพัฒนามาเรื่อยๆ จึงถึงปัจจุบัน กลุ่มแม่บ้านวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับการทอผ้าพื้นเมืองมาตั้งแต่เด็ก เคยเห็นผู้ใหญ่ที่เป็นหญิงนั่งทอผ้าอยู่ใต้ถุนบ้านในยามว่าง ต่อมาผ้าที่ถูกทอดังกล่าวก็ถูกนำมาใช้สอยอยู่ในครัวเรือน ทั้งตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า หรือใช้เป็นผ้าปูและผ้าคลุมต่างๆ ตามแต่ต้องการ และต่อมา ชาวบ้านก็หันมาทอผ้า ใช้จ่ายกันมากขึ้น ประกอบกับทางศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนได้มาติดต่อกับชาวบ้าน ในหมู่บ้านหากมีคนสนใจจะทอผ้าขายจะหาวิทยากร หรือผู้รู้มาสอนให้ และยังสนับสนุนเส้นด้าย ให้การสนับสนุนปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 14 คน ซึ่งลดลงจากเดิม 20 คนซึ่งบางคนเข้ามาร่วมกลุ่มแล้วพอทำงานได้ไม่นานจึงรู้ว่าตัวเองไม่มีความรู้ไม่ชอบจึงออกจากกลุ่มไปประกอบอาชีพอื่นที่ตนเองมีสนใจ สมาชิกทั้งหมด คือ 1. นางวาสนา พรมตา ประธาน 2. นางไพเวียง คำศิลา รองประธาน 3. นางคำสอน ภูกาบเพชร เจริญญิก 4. นางเข็มทอง คุณละ เจริญญิก 5. นางวันมะณี ภูญาษา เจริญญิก 6. นางสายทอง ภูพาที กรรมการ 7. นางฉวี ชันอาสา กรรมการ 8. นางทองศรี ภูด้อม กรรมการ 9. นางมุกดา ภูพาที กรรมการ 10. นางคำปลิว ภูโสคา กรรมการ 11. นางทองเลียบ หมื่นภู กรรมการ 12. นางทองคำ พาภิรมย์ กรรมการ 13. นางทองปาน พุดบุรีกรรมการ และ 14. นางวงเดือน แสนลี เลขานุการ ต่อมา มีวิทยากรที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเข้ามาสอนวิธีการทอผ้าเกล็ดเต่าให้แก่สมาชิกของกลุ่มเป็นเวลา 20 วัน ได้ให้ความรู้และสอนจนสมาชิกเกิดทักษะในการทอผ้าพื้นเมืองและสามารถนำมาประกอบเป็นอาชีพ เพื่อสร้างเสริมรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวได้แล้วนั้น กลุ่มจึงได้เปิดรับสมัครสมาชิกเพิ่ม โดยผู้สมัครจะต้องเป็นคนภายในชุมชน และสนใจในอาชีพการทอผ้า และผู้สมัครต้องเสียค่าสมัครแรกเข้า 100 บาท เพื่อนำเงินส่วนนี้มาสมทบกับทุนเดิมที่มีอยู่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 มีหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนงบประมาณทุกปี ปีละ 20,000 บาท จนถึงปัจจุบัน กลุ่มแม่บ้านจะได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการทอผ้า จะมีอยู่ 3 ปัจจัยในการรับการถ่ายทอด คือ กลุ่มที่ 1 ได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัว มีด้วยกัน 8 คน คือ

1. นางวาสนา พรมตา 2. นางคำสอน ภูกาบเพชร 3. นางเข็มทอง คุณละ 4. นางสายทอง ภูพาที
5. นางทองศรี ภูด้อม 6. นางมุกดา ภูพาที 7. นางคำปลิว ภูโสคา 8. นางวงเดือน แสนลี กลุ่มที่ 2

ได้รับการถ่ายทอดจากกลุ่มเพื่อน มีด้วยกัน 4 คน คือ ประชาชน 1. นางไพเวียง คำศิลา
 2. นางวันมะณี ภูคาษา 3. นางฉวี ชันอาสา 4. นางทองคำ พากิรัมย์ กลุ่มที่ 3 ได้รับการถ่ายทอด
 จากกลุ่มอาชีพ มีด้วยกัน 2 คน คือ 1. นางทองปาน พุดบุรี 2. นางทองเลียบ หมั่นธู กระบวนการ
 เรียนรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมืองของผู้ประกอบอาชีพทอผ้า ส่วนใหญ่ได้รับ
 การถ่ายทอดมาจากครอบครัว แต่ก็ยังมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้ประกอบอาชีพทอ
 ผ้าจนสามารถทำให้คนกลุ่มนี้สามารถยึดอาชีพการทอผ้าเป็นอาชีพเสริมในการหาเลี้ยงตนเอง
 และครอบครัวได้ปัจจัยต่างๆ นี้นอกจากครอบครัวแล้ว ยังมี โรงเรียน กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ
 ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ด้านอาชีพของผู้ประกอบอาชีพทอผ้า การบริหารจัดการของกลุ่ม
 แม่บ้านทอผ้าบ้าน โศกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่จะ
 ทอตามความต้องการและความนิยมของลูกค้า ส่วนลูกค้าผู้ทอก็จะมีผลกระทบจากตลาด
 เดิมจนเกิดเป็นตลาดใหม่ขึ้นเรื่อยๆ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าตลาดเดิมสูญหายไปแต่
 อย่างไม่ โดยจะมีตลาดเพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเป็นทางเลือกในการเลือกซื้อของลูกค้า และต่อมา
 จะมีผู้นำชุมชนให้การส่งเสริมสนับสนุน ด้านงบประมาณ ส่งเสริมในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
 ส่งเสริมให้มีการแต่งกายชุดพื้นเมืองเข้าร่วมในงานพิธี งานประเพณีต่างๆ จัดกิจกรรมต่างๆ
 เพื่อส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของการทอผ้า สำหรับผู้นำ ไม่เป็นทางการในชุมชนจะมีบทบาทใน
 การเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อต่างๆ ผู้นำกลุ่มนี้จะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง
 เช่น การแต่งตัวก็จะแต่งด้วยชุดผ้าพื้นเมืองเป็นประจำ

2. กระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอภยาศัยการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน
 บ้าน โศกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการสนทนา จะมีผู้ให้
 ข้อมูล ทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแม่บ้าน ผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน ร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยน
 ความคิดเห็น จึงได้ร่วมกันกำหนดฐานการเรียนรู้ออกเป็น 6 ฐาน ดังนี้ คือ ฐานการเรียนรู้ที่ 1
 เรื่องประวัติความเป็นมาของการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 2. เรื่องเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า
 ฐานการเรียนรู้ที่ 3. เรื่องการเตรียมและวิธีเลือกสีของเส้นด้ายในการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 4.
 เรื่องการเตรียมเครื่องมือ เพื่อการทอผ้าฐานการเรียนรู้ที่ 5. เรื่องการสาธิตวิธีการทอผ้า ฐานการ
 เรียนรู้ที่ 6. เรื่องปฏิบัติการทอผ้า สมาชิกในวงสนทนาส่วนใหญ่มีความเห็นร่วมกันว่าให้จัด
 กิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เรื่องการทอผ้า และให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 3 ท่าน
 อันประกอบด้วย นางวาสนา พรมตา นางวงเดือน แสนสี และนางคำสอน ภูคาบเพชร ร่วมกับ
 ผู้วิจัยเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยแบ่งกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการทอผ้า
 ออกเป็น 6 ฐานการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ถอดความรู้ฝังลึก

โดยใช้เทคนิคเรื่องเล่าเร้าพลัง กิจกรรมหลัก คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เล่าสิ่งที่รู้หรือประสบการณ์ของตนให้เด็กและเยาวชนฟัง นำเด็กและเยาวชนลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนทนาซักถามผลที่เกินขึ้น เด็กและเยาวชนได้ความรู้ใหม่จากการฟังเรื่องเล่าและการลงมือปฏิบัติร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การทบทวนหลังการปฏิบัติ ในการจัดกิจกรรมเด็กและเยาวชนในกลุ่มร่วมกันสนทนาทบทวน แสดงความคิดเห็น และร่วมกันสรุป หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานการเรียนรู้แล้ว 3) การถอดบทเรียน จะเป็นการสรุปความรู้ทั้งหมดออกมาเขียนเป็นแผนที่ความคิด ให้ได้องค์ความรู้โดยรวมที่ถูกต้องสมบูรณ์

3. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์การทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน บ้าน โลกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ในการวัดความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การทอผ้า เด็กและเยาวชนที่ได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการทอผ้า มีความพึงพอใจโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$ และ $S.D. = 0.036$) เมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจที่มีต่อการร่วมกิจกรรม พบว่า เด็กและเยาวชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกเรื่อง คือ ยกเว้นเรื่องพอใจที่มีผู้รู้คอยช่วยเหลือในการทำกิจกรรม จะอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการทอผ้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริง ด้วยการจัดเวทียืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลซึ่งใช้หลักการการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) โดยได้นำเสนอข้อค้นพบในรูปแบบการนำเสนอข้อมูล ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ กลุ่มแม่บ้าน ผู้นำชุมชน เด็กและเยาวชน ได้ร่วมกันตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำเสนอมาทั้งหมดนั้นเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้องตรงตามที่กลุ่มแม่บ้าน ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจริง และเด็กและเยาวชนจำนวน 15 คน ได้รับการพัฒนากระบวนการทำงาน จนเด็กและเยาวชนสามารถลงมือทำงาน ได้อย่างมีกระบวนการ โดยมีการวิเคราะห์งาน การวางแผนการทำงาน การปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผลงานของตนเอง โดยเน้นการทำงานเป็นรายกลุ่ม ได้จริง และสามารถทำให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุข ส่วนกลุ่มแม่บ้าน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้ถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเห็นความสำคัญถึงองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวเอง พอใจในตนเองที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้ พอใจในการได้ช่วยเหลือผู้เรียน ภูมิใจในความสำเร็จของตน ภาคภูมิใจที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและสังคม สามารถปรับตนเองให้เป็นบุคคล

แห่งการเรียนรู้ เกิดการรวมกลุ่มในเชิงสร้างสรรค์ของภูมิปัญญาในการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย ทำให้ได้ประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการทอผ้าของเด็กและเยาวชน ผลการสำรวจ พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง อายุจะอยู่ระหว่าง 13-15 ปี เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา เด็กส่วนใหญ่เวลาว่างจะนอนดูทีวี คุยโทรศัพท์ วันเสาร์อาทิตย์ก็จะขับรถจักรยานยนต์ไปเล่นกับเพื่อนในหมู่บ้านใกล้เคียง เด็กจะมีเวลาว่างในวันจันทร์ถึงวันศุกร์วันละประมาณ 3 ชั่วโมง ส่วนวันเสาร์อาทิตย์เด็กจะมีเวลาว่างประมาณวันละ 6 ชั่วโมง เวลาว่างส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนจะอยู่กับเพื่อน ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ร้อยละ 70 มีอาชีพทอผ้า มีเด็กและเยาวชน ร้อย 30 เคยช่วยผู้ปกครองทอผ้า แต่ก็ยังไม่มีความชำนาญมากนัก เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องการทอผ้า เด็กและเยาวชนทุกคนเคยเห็นกลุ่มแม่บ้านทอผ้า ในการจัดกิจกรรมเด็กส่วนใหญ่อยากลงมือปฏิบัติจริงในสถานที่จริง

2. กระบวนการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตามอัครยาชัย การทอผ้าของกลุ่มแม่บ้านบ้าน โลกเจริญ ตำบลหนองกุ้งศรี อำเภอหนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ อันระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของกลุ่มทอผ้า เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน กลุ่ม ระยะที่ 2 ทำการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน และผู้นำชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาช่วยในการถอดองค์ความรู้ร่วมกันถอดองค์ความรู้ เรื่องของการทอผ้าจัดองค์ความรู้ โดยการสนทนากิจการศึกษาระบบการเรียนรู้ การทอผ้าของกลุ่มแม่บ้านบ้าน โลกเจริญ ตำบลหนองกุ้งศรี อำเภอหนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะที่ 3 ประเมินความพึงพอใจและจัดเวทียืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล ของการศึกษาระบบการจัดการศึกษาตามอัครยาชัย การทอผ้าของกลุ่มแม่บ้านบ้าน โลกเจริญ ตำบลหนองกุ้งศรี อำเภอหนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

การทอผ้าพื้นเมืองเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของคนแทบจะทุกกลุ่มชน ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนามาเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน แต่การพัฒนาดังกล่าวนี้นี้ล้วนต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ มากมายเพียงแต่การเรียนรู้ เพื่อทอดตามต้นแบบที่ทำกันมาแต่อดีตนั้น คงไม่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้ แต่สิ่งที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาของอาชีพการทอผ้าพื้นเมืองนั้นก็คือ การเรียนรู้ในอาชีพการทอผ้าพื้นเมือง โดยมีพื้นฐานมาจากความรักความผูกพันในอาชีพ

การเพิ่มเติมความรู้ความชำนาญจากโรงเรียน รวมถึงการปฏิบัติตัวตามแบบผู้ใหญ่หรือผู้นำที่รู้จัก ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้เกิดเป็นการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนและการเชื่อมโยงการเรียนรู้ในอาชีพการทอผ้าพื้นเมืองของคนในบ้าน โลกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ ขึ้นต่ออาชีพการทอผ้าพื้นเมือง รวมถึงการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งการวิจัยเรื่องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์เรื่องการทอผ้า : กรณีศึกษาบ้าน โลกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ก็เช่นเดียวกัน คือ มีการเรียนรู้ในอาชีพทั้งภายในครอบครัว และภายในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยณรงค์ พฤษภากร (2540 : 85) พบว่า ความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมในชุมชน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนความรู้และความช่วยเหลือระหว่างกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมในชุมชน มีการเรียนรู้และช่วยเหลือระหว่างกลุ่มเป็นแบบไม่เป็นทางการ

นอกจากนี้ในส่วนของกระบวนการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าพื้นเมืองยัง พบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพทอผ้า ส่วนใหญ่ก็จะมีคามผูกพันอยู่กับการทอผ้า รวมถึงได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอผ้ามาจากคนในครอบครัว แต่ยังมีอีกหลายปัจจัยซึ่งส่งผลให้เด็กเหล่านี้มีความรู้และทักษะในการทอผ้าพื้นเมืองจนสามารถไปประกอบอาชีพของตนเองได้เมื่อเข้าสู่ผู้ใหญ่ ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ ผู้นำและกิจกรรมในชุมชน รวมถึงการเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องการทอผ้าพื้นเมืองของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการทอผ้ายกดอก ได้รับการถ่ายทอดจากแม่สู่ลูกในระบบครอบครัว ระบบเครือญาติ ระบบเพื่อนบ้านและการฝึกอบรมแต่ในสภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต พฤติกรรมและการใช้ชีวิตประจำวันของงานในบ้าน รวมถึงกิจกรรมการทอผ้า ซึ่งนับเป็นกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการทอผ้าซึ่งเกิดจากครอบครัวทางหนึ่ง แต่ในยุคสมัยปัจจุบัน การแข่งขันด้านการเรียนมีสูงขึ้น เด็กต้องมีความกระตือรือร้นและใส่ใจในเรื่องการเรียนมากขึ้น ส่งผลให้มีเวลาร่วมกิจกรรมกับครอบครัวน้อยลง ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง ขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นอาชีพของคนในชุมชนจึงเกิดเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดวิธีการทอผ้าซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ชร ฐปะวิเชตร์ (2545 : 42) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางด้านอาชีพในปัจจุบัน ต้องอาศัยครู วิทยากร หรือนักวิจัย เพื่อเข้ามาช่วยจัดหรือเชื่อมโยงการถ่ายทอดความรู้จากผู้ทรงความรู้สู่เด็กอย่างเป็นระบบและมีแบบแผน

ในปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้เริ่มเห็นความสำคัญกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและอาชีพของคนในท้องถิ่นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาดูแลในการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านโคกเจริญ ตำบลหนองกุ้งศรี อำเภอนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งศูนย์การศึกษานอก โรงเรียน ได้เข้ามาสนับสนุนด้านความรู้และอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่ได้เข้ามาสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ช่วยเหลือการจำหน่าย ประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมพันธุ์ เขยขง (2543 : 97) ซึ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอสนก้าแพง จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สำคัญ คือ การขาดเงินทุนหมุนเวียนขาดการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ ในการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม นอกจากนี้ตัวบุคคลหรือสมาชิกในกลุ่มขาดการเสียดสละ โดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัวแล้ว สุดท้ายก็จะก่อให้เกิดผลเสียขึ้นกับกลุ่มสอดคล้องกับแนวคิดของ ถวิล ธาราโกชน์ (2526 : 143-148) ซึ่งกล่าวว่า ปัจจัยหนึ่งซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม คือ สมาชิกกลุ่ม ได้แก่ ผู้นำหรือหัวหน้า และผู้ตามหรือสมาชิก

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ พบว่า มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของเด็กและเยาวชน ได้ใช้เครื่องมือการจัดการความรู้ จำนวน 3 กิจกรรมด้วยกัน ประกอบด้วย 1) การถอดความรู้ฝังลึก โดยใช้เทคนิคเรื่องเล่าเร้าพลัง 2) การทบทวนหลังการปฏิบัติ และ 3) การถอดบทเรียน โดยการแบ่งออกเป็นฐานการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ฐานการเรียนรู้ คือ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องประวัติความเป็นมาของการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องการเตรียมและวิธีเลือกสีของเส้นด้ายในการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องการเตรียมเครื่องมือ เพื่อการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องการสาธิตวิธีการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 6 เรื่องปฏิบัติการทอผ้า จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือดังกล่าว พบว่า เด็กและเยาวชนสามารถทำกิจกรรมได้อย่างมีกระบวนการ มีการวิเคราะห์งาน การวางแผนการทำงาน การปฏิบัติงานตามแผน การแสดงความคิดเห็นและการประเมินผลงานของตนเองโดยเน้นการทำงานเป็นรายกลุ่มได้ สามารถสรุปองค์ความรู้เรื่องการทอผ้าได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีกระบวนการ คือ มีการวิเคราะห์งาน การวางแผนการทำงาน การปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผลงานของตนเองโดยเน้นการทำงานเป็นรายกลุ่มได้ โดยกลุ่มแม่บ้านการทอผ้าเปรียบเสมือนห้องเรียนที่

ฝึกให้คนเป็นมนุษยที่สมบูรณ์ เพื่อที่จะก้าวไปสังคมได้อย่างมั่นใจ การจัดกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นการช่วยสร้างคนได้ สามารถสร้างเป็นอาชีพเสริมได้

4. เด็กและเยาวชน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การทอผ้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการเรียนรู้เรื่องการทอผ้า เป็นการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กและเยาวชนสามารถเลือกเรียนเรื่องที่ตนถนัดและสนใจ และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ได้ลงมือคิดลงมือปฏิบัติ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกรักสนุกทำทาย ไม่น่าเบื่อหน่าย มีอิสระในการเรียน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และส่งผลให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย การทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน

1.1 สนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ทางอาชีพในเรื่องของการทอผ้าทั้งทางตรงและทางอ้อมให้คนรุ่นหลังต่อไป เพื่อเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันงดงามของท้องถิ่นไว้ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จัดขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ควรสร้างความตระหนักให้ทุกฝ่ายเห็นคุณค่า และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย การทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน

2.1 ควรส่งเสริมและประสานให้เกิดการรวมกลุ่มอย่างถาวรของภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2 ควรมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และภูมิปัญญาอื่นๆ ต่อไป

2.3 การจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ